

Joanna KUĆ

Uniwersytet w Białymstoku

joanna.kuc@uwb.edu.pl

<http://orcid.org/0000-0003-3978-9320>

IMIĘ BOGUSŁAW W JĘZYKU I KULTURZE

Imię Bogusław jest złożone z leksemów rzeczownikowych: Bog(u)-‘bóg’ (ps. bogъ ‘bogactwo, szczęście, dola’) oraz -sław (ps. ‘sława’), a więc należy do tzw. imion dwuczłonowych słowiańskich, które były z pochodzenia pozdrowieniami – życzeniami (nomen + nomen) oznaczającymi ‘sławę bogactwu’ lub ‘niech będzie sława bogactwu’¹. Według wierzeń dawnych Słowian imię było w tajemniczy sposób związane z osobą nim nazwaną i ze światem nadprzyrodzonym. Było znakiem wróżebnym, zaklęciem, zapewniało opiekę przyjaznych sił duchowych, a rodzice poprzez jego wybór wyposażali dziecko w to, co uważali za najbardziej wartościowe (Malec 2001: 18). Poza tym onomastyczne znaczenie takich formacji było dawniej istotne, bowiem złożenia z tematem *-sław* należały do najczęstszych w systemie derywacyjnym imion męskich².

W średniowiecznych źródłach polskich miano, o którym mowa, jest poświadczane od XIII w. jako *Bogusław* (1206), *Bogosław* (1399) i w postaci czeskiej *Bohusław* (1496). Należy do imion popularnych w średniowieczu, rzadko spotykane w XIV w., ale od XVII w. znów staje się częste. O jego renomie w przeszłości świadczy fakt, że zdrobniała forma *Bogusz* z czasem stała się samodzielnym imieniem, następnie zaś nazwiskiem. Imię

¹ Imię to miało jako całość leksykalne znaczenie z naddaną całej formacji funkcją optatywną.

² M. Malec podaje listy frekwencyjne form członu końcowego imion męskich, z których wynika, że częstotliwość nazw ze *-sław* była największa, łącznie ok. 100. Wskazuje to na proces swobodnego łączenia tego elementu nominalnego z innymi bazami leksykalnymi (Malec 1971: 46).

to nosili m.in. książęta pomorscy: Bogusław I (zm. 1187); Bogusław X (1454–1523), zięć Kazimierza Jagiellończyka; Bogusław XIV (1580–1637), ostatni książę Pomorza Zachodniego (Bubak 1993: 61).

Współcześnie imię Bogusław nosi już niewielu Polaków. *Słownik imion współcześnie w Polsce używanych*, opublikowany w 1995 r., a zestawiony na podstawie banku Rządowego Centrum Informatycznego PESEL, podaje według stanu na kwiecień 1994 r., iż imię to jako pierwsze nadano 86 346 chłopcom. Zgodnie z dawnym podziałem administracyjnym kraju na 49 województw odnotowano imię *Bogusław* w poszczególnych województwach ze zróżnicowaną liczbą wystąpień, co jest pochodną gęstości zaludnienia na danym terenie, ale niewątpliwie wpływ na frekwencję występowania tego imienia na różnych obszarach Polski miała też jego popularność w określonych środowiskach społecznych i skupiskach ludzi. Dane te są następujące: bielskie (2955), białkopodlaskie (536), białostockie (1712), bydgoskie (1564), chełmskie (652), ciechanowskie (690), częstochowskie (1663), elbląskie (1027), gdańskie (2538), gorzowskie (938), jeleniogórskie (1399), katowickie (9973), kieleckie (3253), kaliskie (803), konińskie (354), koszalińskie (1084), krakowskie (4323), krośnieńskie (1906), legnickie (1382), leszczyńskie (574), lubelskie (1715), łódzkie (2043), łomżyńskie (556), nowosądeckie (1918), olsztyńskie (1382), opolskie (2397), ostrołęckie (714), piłskie (777), płockie (824), poznańskie (1721), przemyskie (1755), piotrkowskie (1017), radomskie (1568), rzeszowskie (2752), siedleckie (1160), skierniewickie (705), słupskie (965), sieradzkie (565), suwalskie (1109), szczecińskie (2341), tarnowskie (2067), tarnobrzeskie (1826), toruńskie (943), warszawskie (5779), wałbrzyskie (2091), wrocławskie (600), wrocławskie (2864), zamojskie (1345), zielonogórskie (1516). Kolejno imię to zarejestrowano w latach 00: 4, 20: 477, 30: 2970, 40: 6507, 50: 11 398, 60: 28 347, 70: 23 951, 80: 9702, 90: 2717, 94: 277. Skrócenie pochodzące od imienia *Bogusław* w postaci *Bogus* nadano zaledwie 4 chłopcom (ciechanowskie 3, warszawskie 1, kolejno w latach 60: 1, 80: 2, 90: 1).

Największą popularność imię Bogusław zyskało w Polsce w drugiej połowie XX. wieku (zajmowało wówczas 61. miejsce wśród imion cieszących się powodzeniem do 1994 r. i 71. miejsce od 1981 do 1990 r.). W latach 60. i 70. ubiegłego stulecia nadawano je stosunkowo często. W latach 80. i 90. zainteresowanie tym imieniem wyraźnie spada (SIWU). Chociaż dane frekwencyjne ujawniają początkowo wzrost popularności tego imienia w połowie wieku, następnie zaś spadek jego powodzenia, to jed-

nak sytuuje się ono na początku drugiej pięćdziesiątki najpopularniejszych stu imion męskich nadawanych w ciągu XX. w. (86 346 nosicieli). Wyprzedzają je w rankingu następujące miana: Jan, Stanisław, Andrzej, Piotr, Krzysztof, Józef, Tomasz, Paweł, Tadeusz, Jerzy, Marek, Marcin, Zbigniew, Grzegorz, Henryk, Adam, Kazimierz, Michał, Ryszard, Marian, Łukasz, Dariusz, Mariusz, Władysław, Wojciech, Robert, Janusz, Jacek, Mirosław, Rafał, Roman, Edward, Wiesław, Mieczysław, Sławomir, Jarosław, Zdzisław, Czesław, Franciszek, Stefan, Maciej, Antoni, Artur, Eugeniusz, Leszek, Mateusz, Zygmunt, Waldemar, Bogdan, Przemysław, Kamil, Sebastian, Arkadiusz, Daniel, Damian, Karol, Dawid, Aleksander, Jakub, Bronisław³. Z powyższej ewidencji wynika, że moda na imiona słowiańskie dwuczłonowe wyraźnie spada, stanowią one znikomy procent form znajdujących się w zestawieniu 100 najpopularniejszych imion męskich. Większość rejestracji dotyczy nowych zapożyczanych europejskich imion. Niemniej jednak ponad 97% mężczyzn ma któreś ze 100 imion najczęstszych w XX wieku (Nowik 1998: 68).

Warto przytoczyć kilka staropolskich zapisów omawianego miana, które obrazują dawne sposoby identyfikacji osób w źródłach w czasach, kiedy dopiero zaczynały tworzyć się pierwsze struktury proto(nazwisk), zaś do identyfikacji wystarczało jeszcze niekiedy samo imię. Nazewnictwo obecne w staropolskich archiwaliach jest pod względem strukturalnym różnorodne, często ma formułę opisową lub syntetyczną dwuelementową, w obu najczęściej zlatynizowana postać imienia *Boguslav/Boguslao* (lub w wersji zgerm. *Boguzlav*) występuje jako pierwszy człon (czasem jedyny) zestawienia antroponimicznego. Niekiedy podana jest deskrypcja odmiejscowa (formuła z łac. *de* + nazwa miejscowości lub *z/s* + nazwa miejscowości). Prześledźmy to na podstawie notacji w SSNO, w którym występują:

- formuły zawierające tylko imię: (...) do sandzyego Boguslava jachal 1489 Warsz 1698; procurator Boguslai 1459 AC II 1896;
- formuły nazewnicze syntetyczne (dwuczłonowe): Boguslaus Sekirka 1402 KZPozn 886 (cf. Boguszek Sekirka 1401 KZPozn 630); Nobilis Boguslaus Galąska, opidanus de Lomza 1468 Tym s. 115. Do takich struktur należy też notacja w postaci Boguslao dicto Targowski 1434 ŁNW;

³ Dane te, ujęte do kwietnia 1994 r., podaję na podstawie opracowania K. Nowik (1998: 57–72).

- formuły opisowe (deskrypcje odmiejscowe): Boguslao, castellano de Nemchi 1269–1273 (1243) GHenr s. 271; Boguslao, plebano Sancte Marie de Bythom 1294 CdSil II 23 s. 19; Boguslaum de Xans 1376 Krak 224; Iohannes olim Boguslai de Padwa, clericus Cracouiensis diocesis 1398 AGZ VIII 28; Boguslao, castellano de Juvene Wlodislawia 1262 PrUr ½ 164.

W powyższych wpisach pojawiają się też czasem przed imieniem pozaonimiczne określenia wskazujące na pochodzenie nosiciela lub funkcję, jaką sprawował, por. Nobilis Boguslaus Galąska, opidanus de Lomza 1468 Tym s. 115; Boguzlaus, Pomeranorum et Leuticiorum dux 1182 PUr I 91 s 70; Boguzlauus ... dux Pomeranorum 1184 Pom 56; Boguslaus, Vratislaviae castellanus 1224; Boguslai, subcamerari Poznanensis 1284 KW 534; Boguslao, plebano Sancte Marie de Bythom 1294 CdSil II 23 s. 19; Buggisl[z]aus, Stetinensis, Pomeraniae, Cassubiae, Slaviae dux 1490 Matr I 2106 i inne⁴. Imię *Bogusław* występuje najczęściej w staropolskich rejestrach w formach N1 (w różnych postaciach graficznych i/lub fonetycznych): *Boguslao*, *Boguslaus*, *Boguzlauus*, *Bohuslaus*) lub G1 *Boguzlai*, rzadziej D1 Boguslaum (SSNO, t. I, z. 2, B-C: 200–201). Repertuar form imienia *Bogusław* w dawnej polszczyźnie jest więc rozmaity i bogaty. Od postaci wyjściowej urobiono następujące hipokorystyka: *Bogusławek*, *Bogusz*, *Boguszek*, *Boguta* oraz patronimika: *Bogusławic*, por. Vayslau (!) Boguslauc, mile(s) Iacobi 1224 Kkk 13 i *Bogusławiec*: Boguzlaucius, subdapifer (ducis Mazouie et Cuiaue), Boguzlaucius Niger 1220 Kuj 7 s. 121 (SSNO, t. I, z. 2, B-C: 201). Źródło to rejestruje jeszcze formy: *Bogusławin* (adi. formy: L1 f), *Bogusławow* (adi Acc1 m: Bogusławow 1417 [Malec 1994: 340] oraz L1 f w *Bogusławowej* 1412 Płoń 1916); *Bogusławowa*: Domina Bogusławowa (in Raciborowo) 1398 Lek II 662 oraz nazwisko *Bogusławski* 1396 Kacz 575 (w postaciach: *Bogusławsky*, *Bogusławski*, *Bogusławsky* występujące jako druga notacja po imieniu) i inne.

Współcześnie imię *Bogusław* ma nieco inne zdrobnienia niż dawniej, por.: *Boguś*, *Bogi*, *Bogunio* i inne. Polska antroponimia może się też poszczycić pewną liczbą nazwisk urobionych od podstawowej wersji imienia oraz od jego derywatów. Nie jest ich wiele w porównaniu z innymi antropoleksami, np. pochodnymi od imienia Adam czy Jan, jednakże tworzą one swoisty krajobraz wariantów z podstawowymi spółgłoskami w części

⁴ Nobilis 'szlachcic, dux 'książe', castellanus 'kasztelan', subcamerari 'podkomorzy', plebano 'pleban' i inne.

sufiksальной, charakterystycznymi dla polskiej antroponimii w ogóle (głównie *-k-*, por. formanty *-ski* oraz *-icz*), por. m.in. *Bogusławski* (3532 nosiciele; możliwa podwójna motywacja odmienna lub odmiejscowa), *Bogusławicz* (4 nosiciele) lub *Bogusłowicz* (94 osoby). Imię to tworzy nazwiska niederywowane w planie nazwisk, tzw. odonimiczne, translokacyjne, równe imieniu *Bogusław* w postaci pełnej (360 osób), lub w postaci skróconej, deminutywnej, por. *Bogusz* (10 397 osób), *Bogus* (577 osób). Od nazwisk odmiennych powstały kolejne derywaty, takie jak: *Boguszcza* (20 osób), *Boguszewicz* (403 osoby), *Boguszewski* (3377 osób), *Boguszko* (17), *Boguszka* (4), *Boguszny* (1), *Boguszyk* (23), *Boguszyński* (354), z formantami: *-czak*, *-ewicz*, *-ewski*, *-ko*, *-ka*, *-ny*, *-yk*, *-yński* (SNWU 1992–1994: 397–398). Na tym tle wyróżniają się nazwiska: *Bogusza* (1 osoba), będące derywatem paradygmatycznym od zdrobniałej wersji imienia *Bogusz* (lub nazwiska) oraz miana o paradygmacie przymiotnikowym *Boguszny* i *Boguszyński*. Zdaniem Bubaka od imienia *Bogusław* wywodzą się także nazwiska *Bogut* (203) i *Boguta* (994), notowane przez SNWU (398).

Kazimierz Rymut w *Nazwiskach Polaków* (1999: 44) oprócz powyższych rejestrów notuje kolejne warianty z omawianą bazą leksykalną⁵ (ponad 140 nazwisk), ukazując ich wewnętrzną strukturę językową: *Bog-aj*, *Bog-aj-cz+yk*, *Bog-aj+ewicz*, *Bog-aj+ewski*, *Bog-aj+ło*, *Bog-aj+ski*, *Bog-al* 1265, *Bog-ala*, *Bog-al+ecki*, *Bog-al+ewicz* 1777, *Bog-al+iński*, *Bog-al+ski* 1614, *Bog-ala* 1587, *Bog-an*, *Bog-an+ow*, *Bog-an+ów*, *Bog-ań-ski*, *Bog-asz*, *Bog-asz+ik*, *Bog-aś*, *Bog-el*, *Bogi-el* 1237, *Bogi-el-cz+ik*, *Bogi-el-cz+yk*, *Bogi-el+ski*, *Bogi-en+ka*, m. 1462, *Bogi-er-cz+uk*, *Bog-in*, *Bog-iń*, *Bog-iń-cz+uk*, *Bog-iń+ski*, *Bog-isz*, *Bog-l+ewic* 1239, *Bog-l+owic* 1397, *Bog-na*, m. 1289, *Bog-n+al* 1616, *Bog-no* 1399, *Bog-n+yk*, *Bogo*, *Bog-ocha*, *Bog-oc+ic* 1315, *Bog-oj+ło*, *Bog-ol*, *Bog-ol+ka* 1537, *Bog-oł* 1494, *Bog-on* 1379, *Bog-on+owicz*, *Bog-on+os*, *Bog-oń*, *Bog-oń+ski*, *Bog-os*, *Bog-osz* 1302, *Bog-ota* 1265, *Bog-ot+ko*, *Bog-owicz*, *Bog-owski*, *Bog-uj*, *Bog-sza* 1224, *Bog-sz+yc* 1429, *Bog-sz+yca* 1469, *Bog-sz+yk* 1375, *Bog-uc*, *Bog-uc+ic* 1403, *Bog-uc+ewicz*, *Bog-uć*, *Bog-uda*, *Bog-udz+iński*, *Bog-uj*, *Bog-ul* 1538, *Bog-ula* 1645, *Bog-ul+ak* 1791, *Bog-ul+as*, *Bog-ul+icz*, *Bog-ul+ski*, *Bog-uła*, *Bog-uł+ka*, *Bog-un* 1265, *Bog-un+ek* 1416, *Bog-unia* 1627, *Bog-uni+ecki*, *Bog-uni+ewicz*, *Bog-un+owicz*, *Bog-uń* 1319, *Bog-uń+ski*, *Bog-us*, *Bog-usi+ak*, *Bog-usi+ewicz*, *Bog-usz* 1228, *Bog-usza* XI w.,

⁵ Podaję w opracowaniu jedynie nazwiska utworzone od pierwszego członu imienia *Bogusław*. K. Rymut wylicza je z adnotacją 'od imion złożonych typu *Boguchwał*, *Bogusław*' (1999: 44).

Bog-usz-cz+ak, Bog-usz+ek 1392, *Bog-usz+ka* 1265, *Bog-usz+ko, Bog-usz-k+owic* 1413, *Bog-usz+ewicz* 1313, *Bog-usz+owic* 1317, *Bog-usz+yc* 1240, *Bog-usz+yk, Bog-uś, Bog-ut* 1759, *Bog-uta* 1251, *Bog-uth, Bog-ut+yn, Bok-s, Bok-sa, Bok-s+an, Bok-sz, Bok-sza, Bok-sz+yc, Bok-ś*; z ukraińskim lub czeskim *-h* w miejscu *-g-*: *Boh-aj, Boh-aj-cz+uk, Boh-aj+ło, Boh-an, Boh-asi+ewicz, Boh-oni+uk, Boh-on+ko, Boh-on+os, Boh-on+owicz, Boh-oń-cz+ak* 1621, *Boh-osi+ewicz, Boh-owicz, Boh-owiec, Boh-ów, Boh-un* 1464, *Boh-un+ek* 1418, *Boh-uni+ak* 1666, *Boh-un+ik, Boh-uń, Boh-uń-cz+ak* 1621, *Boh-uń-cz+yk* 1628, *Boh-usz* 1386, *Boh-usz+ewicz* 1638, *Boh-usz+ka, Boh-usz+ko, Boh-usz+owicz, Boh-ut, Boh-uta, Boh-ut+yn; Bog-daj* 1399, *Bog-daj-ewicz, Bogu-matko* 1593⁶ (Rymut 1999: 44). Cześć z powyższych nazwisk to stare średniowieczne formy.

Równie zróżnicowany jest repertuar nazw miejscowych lub części miejscowości pochodnych od wariantów imienia *Bogusław*. W pracy *Nazwy miejscowe Polski. Historia – pochodzenie – zmiany* odnotowano liczne toponimy (równe imieniu *Bogusław*, z suf. *-jb* (wś, gorz., gm. Dębno; wś, zamoj., gm. Gorzków i jako część Jarocina); także w obocznych postaciach: *Bogusla, Boguslaw, Bogusławia, Bohusław* oraz jako człon zestawienia połączonych w 1980 r. wsi *Bogusław-Bogusławice* (wś, kal, gm. Gołuchów) (Rymut 1995–2015: 256–262). Do formantów tworzących nazwy miejscowości pochodzące od imienia *Bogusław* należy sufiks *-ice/-owice*, por. *Bogusławice* (10 wsi w całym kraju) i *Bogusławowice* (1412 *Boguslauicze; Boguslavouice* 1435 Zakr II nr 1731; *Boguslavicze Miączńskiego, Boguslavicze Wielkie* 1567 *ŻDz XVI 351*). Inne nazwy wsi powstałe od im. *Bogusław* to: *Bogusławiec* (pierw. *Charlotottenhof*, od 1945 r. *Bogusławiec*, z suf. *-’ec*), *Bogusławki* (kilka wsi od n.os. *Bogusławek*, w formie liczby mnogiej z dodatkowymi członami wyróżniającymi także w l.mn.), por. *Bogusławki Małe, Bogusławki Duże, Bogusławki Janki i Lenarty, Bogusławki Stara Wieś / Bogusławki-Starawieś* (dawna n. *Bogusławczewice / Bogusławczyce* – wtórnie nazwa przeszła do kategorii nazw na *-ki*, typowych dla Wielkopolski). Z kolei suf. *-ów* utworzył nazwę dzierżawczą *Bogusławów* (wś, Piotr., gm. Wielgomłyny). Imię *Bogusław* w liczbie mnogiej dało podstawę dla nazwy *Bogusławy* (wś, Piotr., gm. Paradyż; dawn. *Bogusławów*; wtórnie nazwa przeszła do kategorii n. równych n.os., w formie l.mn., por. *Bogu-*

⁶ K. Rymut odsyła w hasło *bog-* do złożzeń z *boż-* z adnotacją, że nazwiska te wtórnie mogą pochodzić od im. złoż. typu *Bożeciech, Bożydar*, też od imion złoż. typu *Boguchwał* (Rymut 1999: 50).

sławy Miodusy-Dworaki). Od form deminutywnych im. *Bogusław* powstały takie nazwy miejscowości, jak: *Bogusze* (kilka wsi od n.os. *Bogusz*, w formie l.mn., także z wymianą -g- na -h-, por. *Bohusze*, cz. Sokółki, wś, biał., gm. Sokółka; pierw. *Bohuszów* 1569, *Bohusy* 1601, *Bohuszewo* 1669 SHGPd; Przedmieście alias *Stare Bohusze*); *Boguszeniec* / *Boguszyniec*, *Boguszewiec* (z wymianą grupy -ew- na -ow-, por. *Boguszowiec* 1578 ŻDz XVI 39; wtórnie nazw przybrała suf. deminutywny -(ow)iec); *Boguszewo* (kilka wsi; zgerm. jako *Bogusch*, *Boguschau*, z *Boguschau* odtworzona polska postać); *Boguszki* (od n.os. *Boguszek* lub *Boguszko*, w formie l.mn.); *Boguszków* (od n.os. *Boguszek*, z suf. -owo, wtórnie -ów); *Boguszowa* (od n.os. *Bogusz*, z suf. -owa), *Boguszowice* (od n.os. *Bogusz*, z suf. -owice); *Boguszówka* (od n.os. *Bogusz*, z suf. -ówka, kilka wsi); *Boguszyce* (od n.os. *Bogusza*, z suf. -ice, okresowo -owice, liczne wsie w całej Polsce); *Boguszyn* (od n.os. *Bogusza* SSNO I 203, z suf. -ino, wtórnie -in, kilka wsi), *Boguszynek* (pierwotnie *Boguszyn*, po usamodzielnieniu się osady nazwa przybrała formę zdrobniałą z suf. -ek), *Boguszyniec* (dawniej jako przym. dzierż. *Boguszyna Woda*, od n.os. *Bogusza* + woda; nazwa uległa uniwersyfikacji, przyjmując sufiks deminutywny -ec); *Boguszyno* (od n.os. *Bogusza*, z suf. -ino); *Boguszyny* (w l.mn.) (Rymut 1995–2015: 256–262).

Przypomnijmy, że imię *Bogusław* ma rodowód słowiański. W łacinie odnotowano je jako *Boguslaus*, cz. sł. *Bohuslav*, niem. *Bogislaw*, *Bogislav*, *Boguslaw*, hiszp. *Boguslavo*, sch *Bogoslav*, *Bogislav*, *Bogosav*, ang., fr. *Boguslav*; hiszp., wł. *Bogislao*; niem. *Gottlob* (Bubak 1993: 61). W językach nowożytnych miano to nie jest częste, podobnie jak żeńska forma tego imienia *Bogusława* (od 1265 r.), od której wywodzą się zdrobnienia *Bogusza*, *Boguszka* i *Boguchna*. Poza Polską oba imiona nadawane są głównie w Czechach w postaci *Bohuslav* i *Bohuslava*. W kalendarzach słowiańskich *Bogusław* umieszczany jest pod dniem 29 kwietnia, natomiast *Bogusława* – 29 maja.

Fros i Sowa (1995: 152–153) potwierdzają, że identyfikacja tego imienia z gr.-łac. Teodorem jest niemożliwa, jak też mało prawdopodobna identyfikacja z Teotymem, chociaż w Kronice Kadłubka (por. SSNO: 200) odnajdujemy wzmiankę na ten temat, por. (Casimirus) quemdam queque, cui nomen *Boguslaus sive Theodorus*, Maritimis duce constituit XIV (ca 1194–1206) Kadł s. 397⁷. Ponadto święci, którzy patronowaliby temu

⁷ Zdaniem Frosa i Sowy (1995: 152–153), erudycyjny popis Kadłubka w tej sprawie nie może być brany poważnie.

słowiańskiemu imieniu, nie istnieją. W epoce sarmatyzmu zaczęto błogosławionymi nazywać dwóch Bogusławów, świętobliwego dominikanina, który był spowiednikiem Bolesława Wstydlwego oraz franciszkanina, który w roku 1498 zginął w Samborze z rąk Tatarów (zob. HP opracowany przez R. Gustawa, s. 652 pod nr. 69 i 70 oraz tam przytoczone)⁸. Nigdy te kultury się na trwałe nie przyjęły, a tylko Bogusław z Sambora, znany historykom franciszkańskim, dostał się pod dniem 15 maja do zakonnego martyrologium. Katolicy poszukiwali dla Bogusława innego powiązania hagiograficznego. Opierając się na przesłankach, które kojarzyłyby Bogusława z imieniem Bogdan, chcieli to słowiańskie miano odnieść do starochrześcijańskiego Teodora albo nawet Teotyma. To pierwsze powiązanie o tyle wydaje się uzasadnione, że spotykamy je już u Mistrza Wincentego, wspominającego w swej kronice księcia pomorskiego Bogusława I, którego zwie również Teodorem: *Bogusław sive Theodorus*. Ale jest to zjawisko osobliwe i za Kadłubkiem nie poszedł nikt z kronikarzy czy kancelistów polskiego średniowiecza. Zresztą na przekór zapiskom Kadłubka zupełnie niezależnie od rodzimego Bogusława, przyjęło się u nas spolszczone imię Teodor⁹.

Na koniec rozważań o imieniu Bogusław warto odnieść się do spostrzeżeń I. Huchli, zawartych w książce *Księga imion na trzecie tysiąclecie*, w których Autorka charakteryzuje nosicieli tego imienia jako osoby łatwo zdobywające sympatię i zaufanie ludzi, którzy nie podchodzą do życia ze śmiertelną powagą, lecz z pewnym dystansem. Częściej bywają uśmiechnięci niż ponurzy. Wszyscy cenią sobie jednak zdanie Bogusława, bo jest nie tylko człowiekiem pogodnym, ale i sprawiedliwym, opanowanym, umiejącym pogodzić zwaśnione strony. Cechuje go szczerść, dobroć i prawdomówność, ale także wrażliwość i altruizm. Jest ambitny

⁸ Te inicjatywy nie utrwaliły się w tradycji kulturowej, tym bardziej nie nawiązywały do jakichkolwiek oznak czci w jej formach bardziej oficjalnych, zwłaszcza liturgicznych.

⁹ O Teotymie, imieniu, które poza środowiskami klasztornymi mało jest znane, wiemy, iż w wykazach świętych spotyka się je czterokrotnie. Wspominany przez martyrologium rzymskie biskup z Tomi, zwany Teotymem filozofem, znany jest dzięki historykom greckim, u których odnalazł go Baroniusz. Ale poza tą inicjatywą Baroniusza czcą należną świętym nigdy otoczony nie był. Niejasne i niemal nie do rozwikłania są też stare wspomnienia o Teotymach, wyliczanych w dwóch grupach męczenników. Pozostaje tylko Teotym męczennik palestyński, o którym, nie wymieniając go wyraźnie, mówi Euzebiusz (*O męczennikach palestyńskich*, 7. tłum. polskie, Poznań 1924, 475–477). Był on umęczony razem z innymi, najpierw przez spalenie ścięgien u nóg, potem przez zesłanie do kopalni. Martyrologium rzymskie wspomina ich dnia 5 listopada (por. Com Mart Rom 499) (Fros, Sowa 1995: 152–153).

i pracowity, lubi porządek i dobrą organizację. Nie przepada jedynie za zajęciami zbyt wyczerpującymi fizycznie. Uwielbia za to przygody i zwiedzanie egzotycznych krajów. Ceni sobie dobre towarzystwo, starannie doбира przyjaciół. Ma zapędy pedagogiczne i nieraz odnosi sukcesy wychowawcze w swoim środowisku. Nieobce Mu są również uzdolnienia pisarskie, a nawet nieco satyryczne. Przez całe życie pracuje nad sobą, co sprzyja powodzeniu i dobrobytowi. A na dodatek niewiele jest rzeczy, które mogłyby wytrącić Go z równowagi i odebrać dobre samopoczucie. Bogusław kocha życiowe przyjemności i potrafi z nich korzystać. Jego hobby to: podróże, muzyka, hodowla zwierząt, idealny zawód to nauczyciel, pisarz, prawnik. Szczęśliwy dzień: piątek, kolor: błękitny, kamień: szafir, roślina: topola, owoc: czarna porzeczka (Huchla 2000: 76–77).

Imię Bogusław nosiło w przeszłości i nosi wielu sławnych ludzi różnych profesji, np. Bogusław Kaczyński – krytyk muzyczny, Bogusław Klimczuk – pianista i kompozytor, Bogusław Linda – aktor, Bogusław Mec – piosenkarz, Bogusław Sobczuk – aktor i konferansjer, Bogusław Wołoszański – dziennikarz, Bogusław Radziwiłł (1620–1669), magnat polski oraz znany językoznawca Profesor Bogusław Nowowiejski.

Imieniny Bogusława obchodzimy kilka razy w roku: 13 I, 20 III, 22 III, 18 IV, 28 IV, 29 IV, 29 V, 1 VII, 18 VIII, 23 IX, 18 XII.

Imię Bogusław jest swoistym świadectwem kulturowej przynależności polskiego systemu onomastycznego do świata Słowian, do dawnych wierzeń w moc imienia. Upowszechnienie się imion chrześnych, motywowanych przez imiona świętych, mających kanoniczną, kościelną formę, zahamowało nadawanie imion słowiańskich na długie lata. Różnorodne mody nazewnicze, w tym powracająca moda na używanie dawnych imion rodzimych, takich jak Bogusław, ukazała **bog**-actwo dawnych wierzeń w imiona ochronne, życzące, magiczne. To element naszej najstarszej tradycji kulturowej obecnej w dyskursie ideowym.

BIBLIOGRAFIA

- Bubak J., 1993, *Księga naszych imion*, Wrocław.
- Fros H., Sowa F., 1995, *Twoje imię. Przewodnik onomastyczno-hagiograficzny*, Kraków.
- Grzenia J., 2001, *Nasze imiona*, Warszawa.
- Grzenia J., 2004, *Słownik imion*, Warszawa.
- Huchla I., 2000, *Księga imion na trzecie tysiąclecie*, Wrocław.
- Kopaliński W., 2007, *Słownik mitów i tradycji kultury*, tom I, Warszawa.
- Malec M., 1994, *Imiona chrześcijańskie w średniowiecznej Polsce*, Kraków.

- Nazwy miejscowe Polski. Historia – pochodzenie – zmiany*, t. I–VII, 1996–2007, red. K. Rymut, Kraków.
- Nowik K., 1998, *Zmiany frekwencyjne w zasobie imion w Polsce powojennej*, w: *Najnowsze przemiany nazewnicze*, red. E. Jakus-Borkowa, K. Nowik, Warszawa.
- Rutkowski M., 2012, *Słownik metafor i konotacji nazw własnych*, Olsztyn.
- Rymut K., 1991, *Nazwiska Polaków*, Wrocław.
- Rymut K., 1999–2001, *Nazwiska Polaków. Słownik historyczno-etymologiczny*, t. I–II, Kraków.
- SIWU – Rymut K., 1995, *Słownik imion współcześnie w Polsce używanych*, Kraków.
- SNWU – Rymut K., 1992–1994, *Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych*, t. I–X, Kraków.
- SSNO – *Słownik staropolskich nazw osobowych*, 1965–1983, red. W. Taszycki, t. I–VI, Kraków.

THE NAME BOGUSŁAW IN LANGUAGE AND CULTURE

Abstract

Personal names form part of legal and moral traditions of every society. They keep elements of material and spiritual culture. In the lexical and grammatical system genetic link names and general system of language was revealed. Names in a society operate as one of cultural components.

The name Bogusław appears in its original function – as a name, but also as a base of secondary surnames, geographical names (local, toponyms), manifesting in the cultural and onomasticon sphere with multiple meanings.

Key words: name, Bogusław, language, culture